

HRVATSKO INFORMACIJSKO I DOKUMENTACIJSKO DRUŠTVO
CROATIAN INFORMATION AND DOCUMENTATION SOCIETY

HID - Drobilica

Godina XII, kolovoz-prosinac 2015, br.4-6

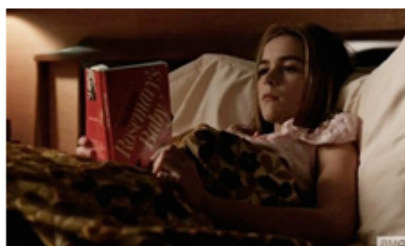
UDK 0+061

ISSN 1845-4569

Izdvajamo

5 najboljih knjiga koje čitaju u Mad Menu

str. 5

Zašto naša budućnost ovisi o
knjižnicama, čitanju i sanjarenju?

str. 9

Draženko Celjak dobio
Nagradu Tibor Tóth za 2015.

str. 2

"Bijeli Božić" - priča o jednoj
američkoj pjesmi

str. 16

Spektakularna propast
ključnog projekta
Ministarstva kulture

str. 13

Povijest knjižnica i
knjižničarstva u
Hrvatskoj

str. 14

Noć knjige popularizira
čitanje i u zatvorima

str. 3

HID-Drobilica
Izlazi dvomjesečno
Kontakt e-mail: ivo.tokic@ina.hr
HID

Co: Knjižnica IRB, Bijenička 54, 10000 Zagreb, Hrvatska

Draženko Celjak dobio Nagradu Tibor Tóth za 2015.

Hrvatsko informacijsko i dokumentacijsko društvo je na svečanosti koja se održala u prostoru Mađarskog kulturnog društva „Ady Endre“ u Martićevoj 8 u Zagrebu u srijedu 25.11.2015. dodijelila Nagrade „Tibor Tóth“ Draženku Celjaku.

Slijeva na desno: Valerija Toth, Draženko Celjak i Ivo Tokić

On se istaknuo rezultatima rada povezanim s inicijativom otvorenog pristupa, a svojom ukupnom djelatnošću pridonosi razvitku informacijskih i dokumentacijskih znanosti i djelatnosti, prikupljanju, obradi, pohranjivanju, pretraživanju, upravljanju, prijenosu i diseminaciji dokumenata, podataka, informacija i znanja. Osobno je surađivao s Tiborom Tóthom na stvaranju i razvoju portala domaćih znanstvenih časopisa Hrčak, a ove je godine značajno pridonio i uspješnoj realizaciji projekta Dabar - Digitalni akademski arhivi i repozitoriji. Tako putem uspostave repozitorija u Dabru znanstvene ustanove dobivaju pouzdano, fleksibilno i spremno za rad okruženje za razvoj i održavanje zbirke digitalne građe kroz funkcionalnosti prikupljanja, trajne pohrane i diseminacije različitih digitalnih objekata.

Hrvatsko informacijsko i dokumentacijsko društvo ustanovilo je Nagradu „Tibor Toth“ u znak javnog priznanja koje se dodjeljuje stručnjacima i znanstvenicima mlađe i srednje generacije za značajan doprinos na području informacijskih znanosti i djelatnosti. Nagrada je nazvana imenom mr.sc. Tibora Totha, istaknutog hrvatskog informacijskog stručnjaka i znanstvenika koji je svojim radom unaprijedio i promicao informacijske znanosti i djelatnosti na opću dobrobit naše zajednice.

HID zahvaljuje svim kandidatima koji su bili predloženi za nagradu kao i stručnjacima i kolegama koji su prepoznali i predložili odlične kandidate za dodjelu nagrade. Svima njima, te posebno dobitniku Nagrade „Tibor Tóth“ Draženku Celjaku, HID želi puno profesionalnog i osobnog uspjeha u daljem životu i radu.

HID zahvaljuje Mađarskom kulturnom društvu „Ady Endre“, čiji je dugogodišnji zapaženi član bio i Tibor Tóth, na suradnji u organizaciji svečanosti dodjele nagrade.

Hrvatsko informacijsko i dokumentacijsko društvo

Dobitnici priznanja 'Knjižnica godine' 2015.

Hrvatsko knjižničarsko društvo dodjeljuje priznanje 'Knjižnica godine' u svrhu poticanja kreativnosti, inovativnosti i unapređivanja kvalitete rada u hrvatskim knjižnicama.

Priznanje „Knjižnica godine“ dodjeljuje se najboljoj knjižnici čija se izvrsnost procjenjuje prema Kriterijima za vrednovanje / procjenjivanje izvrsnosti za dodjelu priznanja „Knjižnice godine“, koji se nalaze u dodatku Pravilnika o dodjeli priznanja 'Knjižnica godine'.

Hrvatsko knjižničarsko društvo prigodom obilježavanja 11. studenoga, Dana hrvatskih knjižnica, dodjeljuje godišnje priznanje „Knjižnica godine“ u svrhu poticanja inovativnosti, kreativnosti i kvalitete rada svih hrvatskih knjižnica. Temeljem javnog poziva primljene su sljedeće prijave: Gradska knjižnica Solin, Knjižnica Instituta Ruđer Bošković, Općinska narodna knjižnica Drenovci, Gradska knjižnica Samobor, Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak, Sveučilišna knjižnica Rijeka, Hrvatska knjižnica i čitaonica Pleternica, Hrvatska knjižnica za slijepe i slabovidne, Gradska knjižnica don Mihovil Pavlinović - Imotski. Glavni odbor HKD-a na svojoj je 4. sjednici, održanoj 3. srpnja 2015., nakon pročitane izvješća Povjerenstva za dodjelu priznanja „Knjižnica godine“, odlučio dodijeliti dva priznanja „Knjižnica godine“ 2015. godine i to Općinskoj narodnoj knjižnici Drenovci i Sveučilišnoj knjižnici Rijeka. Priznanja će biti uručena 11. studenoga 2015. g. na Dan hrvatskih knjižnica.

Hrvatsko knjižničarsko društvo

Noć knjige popularizira čitanje i u zatvorima

Manifestacija 'Noć knjige 2015.' održat će se u četvrtak 23. travnja s rekordnih više od tisuću programa i akcija koje su za ljubitelje knjige i pisane riječi pripremile kulturne ustanove u više od 180 hrvatskih gradova i mjesta.

Glazbeno-poetske večeri, jutra poezije, noćne pričaonice, super-talent showovi i mini-šišmiš čajanke u knjižnicama, samo su neki od programa manifestacije kojom će se četvrtu godinu za redom diljem Hrvatske obilježiti Svjetski dan knjige i autorskih prava.

O programu je u četvrtak u Zagrebu govorio član organizacijskog odbora Nenad Bartolčić, urednik jednog od organizatora, portala Moderna vremena Info.

Napomenuo je kako su se na poziv za sudjelovanje i ove godine odazvale brojne knjižnice, knjižare, nakladnici, odgojno-obrazovne ustanove, kulturni centri, muzeji, galerije, udruge pisaca i ljubitelja knjige – njih više od 400 u 180 gradova diljem Hrvatske, a taj se broj i dalje povećava.

'Posebno mi je drago što se akcijom uspjelo u jednoj od ključnih ideja manifestacije da se, osim mrežnih segmenata knjižnog života koji čine knjižnice, akcijom reaktivira i mreža knjižara kako bi se i one prepoznale kao proaktivna mjesta okupljanja', kazao je Bartolčić na tiskovnoj konferenciji u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića.

'Postižemo što smo htjeli, a to je da umrežimo sve segmente knjižne branše i da vratimo knjigu u fokus interesa', dodao je.

Temeljna je ideja manifestacije kroz različite formate popularizirati knjigu i čitanje, a bitan segment događanja je proširiti akciju na otoke, mala mjesta koja možda ni nemaju knjižnice, te na mjesta u posebnim situacijama – bolnice, staračke domove, domove za djecu bez roditelja, a ove godine u akciju su se uključili i zatvori, njih 21, napomenuo je.

Predsjednik Zajednice nakladnika i knjižara Hrvatske Mišo Nejašmić istaknuo je kako je riječ o originalnom hrvatskom proizvodu koji svake godine okuplja preko šest tisuća profesionalaca koji se bave s knjigom.

'Događanjima koje organiziraju oni hrvatskim čitateljima omogućuju da barem jedan dan provedu razmišljajući o jednom civilizacijskom dosegu - a to je knjiga', kazao je Nejašmić.

Drugu godinu za redom projekt se odvija i u Sloveniji i Crnoj Gori, a trenutno aktivno radimo na širenju manifestacije i na druge zemlje u svijetu, dodao je.

U program se uključila 161 knjižnica s više od 460 programa, a svečano otvorenje Noći knjige 2015. održat će se u podne u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, kada će biti predstavljeni rezultati istraživanja tržišta knjiga u Hrvatskoj, koje je proveo GFK – Centar za istraživanje tržišta. 'Tada će biti objavljen i početak javne rasprave o prijedlogu nacrtu nacionalne strategije za poticanje čitanja te će biti predstavljena izložba fotografija 'Kadar za čitanje 2015.', kazala je Dobrila Zvonarek iz NSK.

Izložbu čini izbor najboljih fotografskih radova iz natječaja koji su proveli Noć knjige i Fotoklub Zagreb, a na otvorenju će biti uručene i nagrade pobjednicima natječaja.

Akcija, kojoj je cilj kroz prepoznavanje i afirmaciju novih prostora i načina čitanja i druženja s pisanom riječi knjigu približiti i učiniti dostupnom što većem broju čitatelja, ove je godine proširena nizom inovativnih sadržaja i suradnji.

U sklopu manifestacije održavat će se čitaonice i pričaonice za najmlađe, kreativne radionice, kvizovi, nagradne igre, dramske izvedbe, glazbene slušaonice, javna čitanja, Bookcrossing, projekcije filmova itd.

I ove se godine u manifestaciju uključilo desetak vrtića te 115 škola, a u druženjima s autorima, predstavljanjima knjiga i raznim programima za književne sladokusce sudjelovat će brojni pisci, urednici, prevoditelji, glazbenici, glumci, izvođači, ali i meteorolozi, muzealci, entuzijasti - javne osobe koje gaje interes za knjigu i pisanu riječ.

I ove godine, manifestaciji se priključio velik broj institucija, muzeja, fakulteta, instituta, među kojima Državni hidrometeorološki zavod, Institut javnog zdravlja Andrija Štampar, Arheološki muzej, Goethe institut, Institut za etnologiju i folkloristiku, Tehnički muzej, Muzej grada Trogira, Zajednica Makedonaca u Hrvatskoj i brojni drugi.

'Čini se da je Noć knjige iskoračila u svijet pokazujući da se o knjizi može i mora govoriti svugdje', napomenula je Zvonarek.

Sudionici su pripremili i brojne prodajne akcije i popuste knjiga u knjižarama i antikvarijatima širom Hrvatske, organizirani su i sajmovi knjiga, dok će veliki broj knjižnica nuditi besplatan upis, vraćanje knjiga bez zakasnine i slične pogodnosti.

U Noći knjige održat će se i finale natjecanja gradova u znanju iz književnosti, u kojem će sudjelovati ekipe natjecatelja iz Splita, Zagreba, Rijeke, Šibenika i Osijeka.

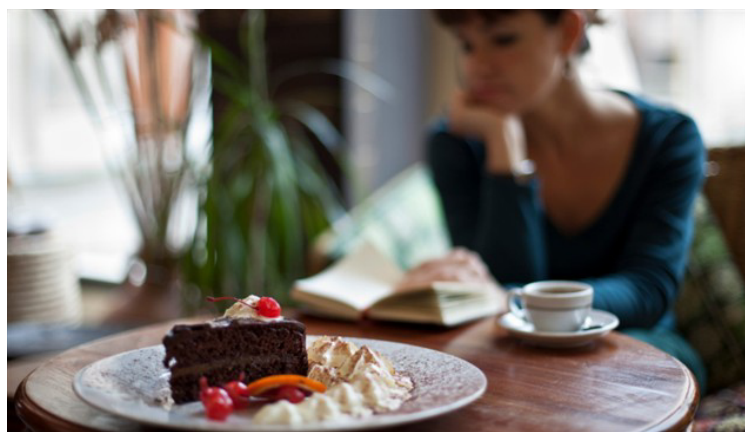
Manifestacija ima potporu Hrvatske radio televizije, na čijim će se programima prenositi ekranizacije poznatih književnih predložaka te radijska čitanja književnih djela.

Organizatori čitave akcije su Zajednica nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore, Knjižni blok – Inicijativa za knjigu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Knjižnice grada Zagreba, Udruga za zaštitu prava nakladnika – ZANA te portal za knjigu i kulturu Moderna vremena Info.

Realizaciju ovogodišnjeg programa financijski su pomogli Udruga za zaštitu prava nakladnika ZANA, Grad Zagreb i Ministarstvo kulture, podržava ga Odjel za UNESCO pri tom ministarstvu, a održava se pod pokroviteljstvom Vlade RH.

Preneseno HINA, autor V.I.

Beč akcijom 'Jedan grad - jedna knjiga' promovira čitanje

Akcija 'Jedan grad - jedna knjiga', kojom se promiče čitanje i u sklopu koje će Bečanima i njihovim gostima biti ponuđeno sto tisuća besplatnih primjeraka romana 'Sofijin svijet' norveškoga književnika, filozofa i scenarista Josteina Gaardera, počela je u srijedu u bečkoj Glavnoj knjižnici (Hauptbibliothek) 'Akcija 'Jedan grad - jedna knjiga', koja je prije 14 godina, kada smo je pokrenuli, bila avantura i izazov, danas je veliki uspjeh', rekao je prigodom otvorenja bečki gradonačelnik Michael Haeupl.

Akcija 'Eine Stadt - Ein Buch' provodi se od 2002. radi promicanja čitanja i približavanja knjige što većem broju čitatelja, a knjige se mogu besplatno uzeti u bečkim knjižnicama, knjižarama i školama.

'U Norveškoj nema takve hvalevrijedne akcije', rekao je Gaarder pozdravivši akciju i zahvalivši što je njegovo za poklon Bečanima izabrano njegovo djelo. 'Ako ljudi u isto vrijeme čitaju istu knjigu, imaju o čemu razgovarati', dodao je.

'Sofijin svijet', rekao je autor odgovarajući na pitanja novinara, roman je o povijesti filozofije, u kojemu četrnaestogodišnja djevojka postavlja pitanja iz filozofije i koji prikazuje kako mladi doživljavaju filozofiju.

Osvrnuvši se na aktualnu izbjegličku krizu naglasio je da 'Europa stoji pred velikim ispitom i izazovom jer je riječ o ljudskim pravima i zaštiti ljudskih prava'.

Knjiga 'Sofijin svijet' objavljena je 1993., prevedena je na šezdesetak jezika, među kojima i na hrvatski, a prodan je u 50 milijuna primjeraka diljem svijeta. U bečkoj Glavnoj knjižnici, a pod pokroviteljstvom hrvatskoga veleposlanstva u Austriji u srijedu navečer književnu večer 'Kći između Juga i Zapada' održat će hrvatska spisateljica, esejistica i prevoditeljica Irena Vrkljan.

Preneseno: T-portal/HINA

U pulskim gradskim autobusima pokrenuta akcija 'Pula čita'

Udruga Sa(n)jam knjige u Istri prezentirala je danas u Pulaprometovom autobusu novi projekt 'Pula čita', čiji je cilj pozvati što veći broj ljudi na čitanje i to na javnim mjestima.

Iako akcija najavljuje Sa(n)jam knjige u Istri, direktorica sajma Magdalena Vodopija rekla je Glasu Istre da se ne radi samo o promociji sajma, nego o cjelogodišnjoj akciji koja će se razvijati. Tako će se već od nedjelje, osim na deset gradskih linija Pulaprometa, knjige čitati i u pulskim kafićima Galerija Cvajner, Uliks, Sirena i P14, a iduće godine u planu je proširenje projekta na 'čitalačke otoke', poput bolničkih čekaonica, zračne luke, kolodvora i plaža, na kojima će knjige na raznim jezicima biti ponuđene i stranim turistima.

Sa(n)jam knjige za sada daruje oko 200 naslova iz vlastite biblioteke, a plan je dosegnuti oko tisuću naslova koji će se mjesečno izmjenjivati kako bi čitatelji uvijek imali svježije štivo. Pod oznakom 'Pula čita', čitatelji će moći birati od poezije, zbirki priča i romana do publicistike.

Preneseno: Glas Istre. Autor V.I.

Prikaz

5 najboljih knjiga koje čitaju u Mad Menu

Don Draper leži na plaži Havaja, daleko od svijeta po kojem je postao toliko slavan, zadimljenih soba za sastanke Madison avenije u New Yorku. Ovo je početak šeste sezone serije Mad Men i jedan od rijetkih trenutaka kada vidimo Drapera da se opušta. Ali kako se čovjek može opustiti kada u rukama drži Danteov 'Pakao'. Scena je to koja se većini fanova urezala u pamćenje, ali iz krivih razloga. Barem kada je u pitanju mala grupa ljudi koja je opsjednuta samo jednim aspektom Mad Mena.

Literatura je od samog početka ove AMC-ove serije vitalan aspekt. Kreator Mad Mena, Matthew Weiner je nedavno u intervjuu izjavio kako je dosta likova dobilo prezimena po autorima knjiga koje je imao u uredu. Ali nisu knjige utjecale samo na imena, često je bilo suptilnih referenci na knjige koje bi onda objašnjavale nešto o likovima, bilo o njihovom karakteru ili trenutnom raspoloženju.

Proučavanjem tako nečega bavi se Billy Parrott, knjižničar iz New Yorka, koji je nedavno razgovarao s Guardianom i objasnio im kako ne može uočavati knjige u seriji. "To mi knjižničari radimo cijelo vrijeme", kaže. "Svako jutro na podzemnoj proučavam što ljudi čitaju i razmišljam što bi im mogao preporučiti da su moje mušterije u knjižnici".

2010. Parrott je počeo gledati Mad Men nanovo, od prve sezone i počeo bilježiti svaku knjigu koja se pojavljuje u Mad Menima. Prvo na Twitteru (#MadMenReading), a kasnije i na svom blogu The Mad Men Reading List, na kojima je kasnije počeo zamišljati što bi glavni likovi mogli čitatisljedeće. Nedavno je u suradnji s AMC-em izdao službeni vodič kroz 25 knjiga koje bi fanovi Mad Mena trebali pročitati.

"Jako mi se sviđa kako ubace tekst knjige u seriju", kaže Parrott. Na početku druge sezone Draper prvo čita, a zatim i recitira Mayakovskog Frank O'Hare. Kako objašnjava ovaj knjižničar, to je savršena ilustracija i Draperove krize identiteta i sumornih šezdesetih godina. Isto je i Danteovim putovanjem u pakao. "Na prvu ne bi očekivali da Don čita dantea", kaže Parrott, "ali knjiga počinje s osamljenim čovjekom koji je na polovici životnog puta".

Knjiga o kojoj se možda najviše pričalo je 'Rosemaryina beba' koju je nedavno čitala Sally Draper. Desetci teorija urote su se pojavile na internetu od kojih mi je najdraža ona u kojoj se Sally uspoređuje sa Sharon Tate. "Ma to je samo knjiga", govori Parrott, "ali savršeno opisuje djevojčicu u odraslom svijetu i odraslim problemima".

Knjižničaru su puno draže suptilnije reference. Fasciniran je kako Betty Draper čita Fitzgeraldovu knjigu The Diamond as Big as the Ritz u drugoj sezoni dok dvije sezone kasnije njezina kćer čita dječju knjigu William Pene du Boisa s praktički identičnom radnjom. I iako se knjige John Cheeversane pojavljuju niti jednom, "njegov je rad prožet kroz cijelu seriju, pogotovo u epizodi u kojoj Don stalno pliva", ističe Parrott. Matther Weiner, poznat po opsjednutosti detaljima, je u intervjuu za Paris Review rekao da svaku sezonu počinje ponovnim čitanjem Cheeversovo predgovore za njegova Sakupljena djela.

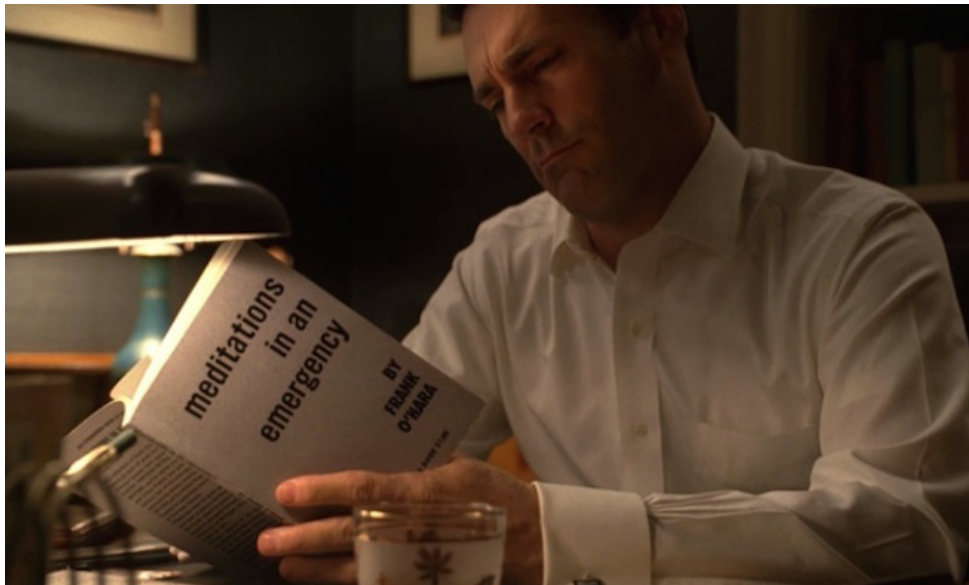
Sada kada serija ulazi u sedamdesete, kakve knjige trebamo očekivati? Sigurno će se morati pojaviti neki od bestsellera, kao što su 'Kum' i 'The Adromeda Strain' Micheala Chrichtona. No u međuvremenu, Parrott je izabrao 5 najgenijalnijih literarnih momenata:

1. Dante, Pakao

Prva epizoda šeste sezone. Ova scena je natjerala sve da primijete važnost knjiga u Mad Menu. "Nikad ne bi zamislio Don Drapera kako čita Dantea na plaži, ali tih nekoliko rečenica koje pročita u offu su toliko istinite. Ovo je bilo predivno iznenađenje i jedan od razloga zašto je ovo sjajna serija", kaže Parrott. Danteov put kroz devet krugova pakla je savršena alegorija za lik, a to što knjigu čita na predivnoj sunčanoj plaži čini cijelu scenu još moćnijom.

2. Frank O'Hara, Mayakovski

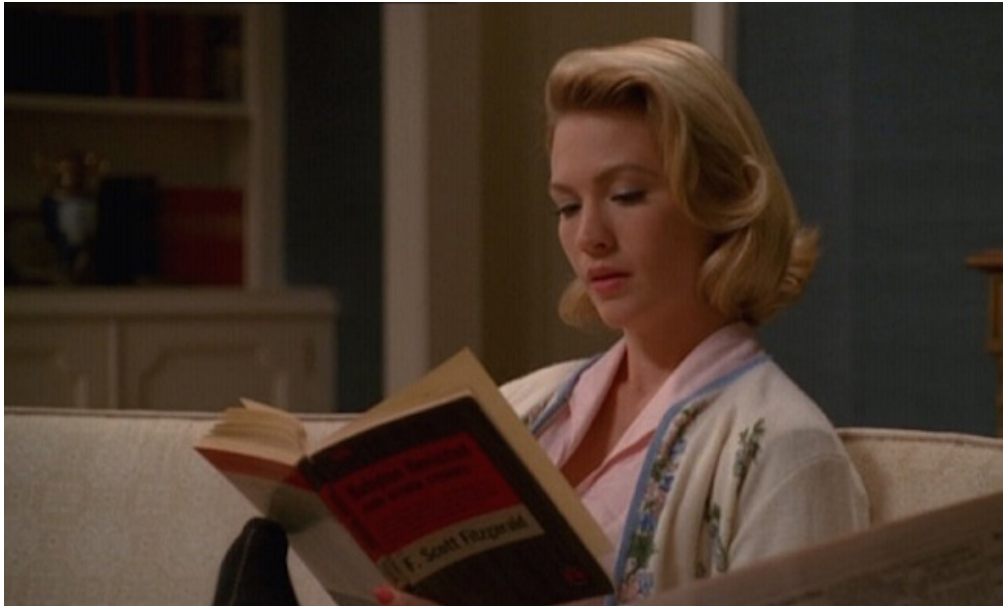
Prva epizoda druge sezone. "Sada tiho čekam kada će katastrofa moje osobnosti ponovno biti lijepa"... Draperov glas koji čita iz Frank O'Harine knjige 'Meditations in an Emergency' je istovremeno bio i predivan i pronicljiv. Knjigu je stavio u kovertu i poslao poštom, Anni Draper, kako ćemo zanati kasnije.

3. Ira Levin, Rosemaryina Beba

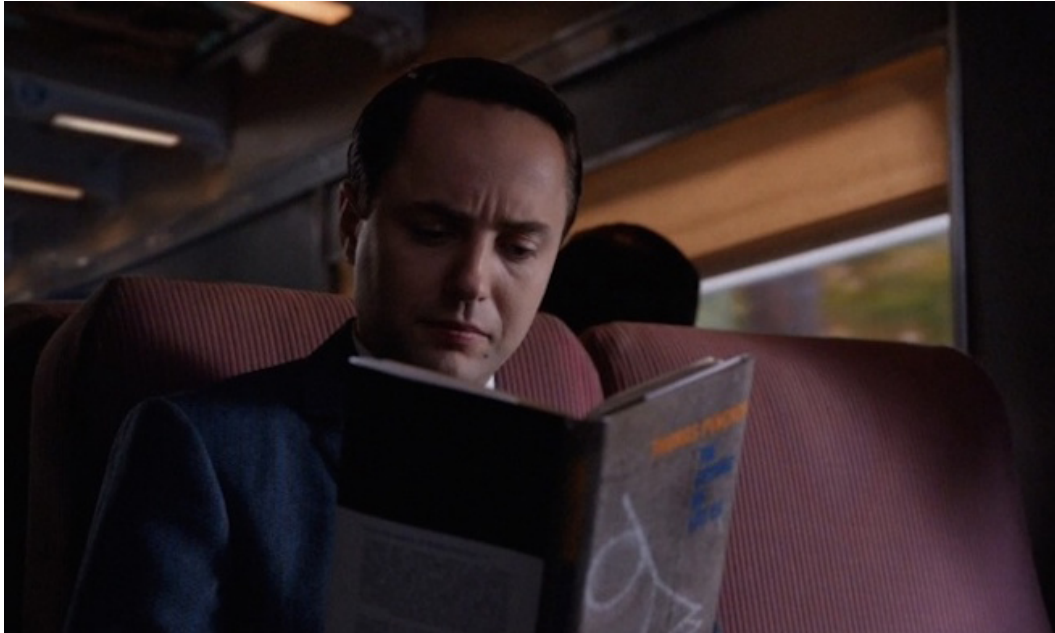
Osma epizoda šeste sezone. Draperova kćer Sally čita Levinov horor za koji je definitivno premlada. Ne samo da se cijeli internet usplahirio što to zapravo znači i pokušali smisliti što luđe konspiracije, nego je ovo i možda najbolji prikaz nekog lika kroz knjige. Sally je odjednom odrasla. Gledali smo ju kako nekoliko sezona ranije čita dječje knjige, a sada jednu vrlo odraslu i zastrašujuću priču.

4. F. Scott Fitzgerald, A Diamond as Big as the Ritz

Ovo je možda najopskurnija literarna referenca u cijeloj seriji, ponajviše zato što se tiče dva lika, dvije knjige i nekoliko sezona između njih. U drugoj sezoni Betty čita Fitzgeraldovu knjigu, dok njezina kćer dvije sezone kasnije čita knjigu *The Twenty-One Balloons* Williama Pene du Boisa. Malo tko je uspio ovo povezati, ali oni koji jesu su dobili još dublje razumjevanje likova. Du Bois je napisao dječju knjigu koja je bila toliko slična Fitzgeraldovoj da je morao, iako se radilo o čistoj slučajnosti, ispričati se Fitzgeraldu u uvodu svog prvog izdanja.

5. Thomas Pynchon, The Crying of Lot 49

Osma epizoda pete sezone. Internet se kolektivno pitao zašto Pete Campbell čita ovu knjigu. Doslovno može biti milijun razloga zašto baš ova knjiga u rukama ovog izuzetno intrigantnog lika: korporativna rivalstva, heroj koji umire prije početka romana... Jedino što je sigurno da se Campbella ne može opisati kao fana Pynchona. Tko zna što je jedan Pete mislio dok je čitao tog luđaka.

Preneseno: Telegram, autor Vuk Radić

Neil Gaiman: Zašto naša budućnost ovisi o knjižnicama, čitanju i sanjarenju?

Ljudi smatraju da je važno da vam kažu na čijoj su strani i zašto, kao i jesu li su možda pristrani. To je neka vrsta izjave o članstvu. Danas ću govoriti o čitanju. Reći ću vam da su knjižnice važne. Sugerirat ću vam da čitanje fikcije, čitanje zbog zadovoljstva jest jedna od najvažnijih stvari koje netko može učiniti. Iznijet ću strastvenu molbu i priziv kako bi ljudi razumjeli što su knjižnice i tko su knjižničari, kako bi shvatiti da oboje trebamo sačuvati.

I da, ja sam pristran, očito i u golemoj mjeri: pisac sam i često pišem fikciju. Pišem za djecu i odrasle. Već trideset godina zarađujem za život riječima, najvećim dijelom tako što izmišljam stvari i potom ih zapisujem. Očito je u mom interesu da ljudi

čitaju, i to fikciju, da postoje knjižnice i knjižničari koji unapređuju ljubav prema čitanju kao i mjesta na kojima se čitanje može zbivati.

Otud sam, kao pisac, pristran. Ali još sam puno, puno pristraniji kao čitatelj. I još sam pristraniji kao britanski građanin.

Stoga danas izlažem ovo predavanje, pod okriljem *Reading Agencyja*; dobrotvornog društva čija je misija svim ljudima pružiti jednaku priliku u životu, tako što im pomaže da postanu samosvjesni i entuzijastični čitatelji. *Reading Agency* to čini tako što podržava programe pismenosti, knjižnice i pojedince te neprikiveno ohrabruje čin čitanja. Jer, kažu nam članovi tog društva, sve se mijenja kada čitamo.

I baš o toj promjeni i tom činu čitanja danas ću ovdje govoriti. Želim progovoriti o onome što čitanje čini. Zašto i za koje je stvari dobro.

Jednom sam bio u New Yorku i slušao predavanje o gradnji privatnih zatvora – što je Americi industrija s visokim rastom. Zatvorska industrija treba plan za budući rast. Koliko će im ćelija trebati? Koliko će zatvorenika biti za 15 godina? I iznašli su da sve skupa mogu s lakoćom predvidjeti, rabeći prilično jednostavan algoritam koji se zasniva na pitanju koliki postotak desetogodišnjaka i jedanaestogodišnjaka ne može čitati. Pa otud svakako ne može čitati iz užitka.

To nije doslovno: ne možete reći da pismeno društvo nema kriminaliteta. Ali postoje vrlo stvarne korelacije. Smatram da neke od tih korelacija – najkraće rečeno - proizlaze iz nečeg vrlo jednostavnog. Pismeni ljudi čitaju fikciju.

Fikcija ima dvije uporabe. Prvo, ona je ulazna droga za čitanje. Poriv da doznamo što će se sljedeće zbiti, želja da okrenemo stranicu, da nastavimo naprijed, čak i ako je teško, jer je netko u nevolji i moramo znati kako će se sve skupa završiti... to je vrlo stvarni poriv. Koji nas prisiljava da naučimo nove riječi, da mislimo nove misli, da se nastavljamo kretati. Da otkrijemo da čitanje samo po sebi rađa užitak. Jednom kada to naučimo, na putu smo da čitamo sve. A čitanje je ključ. Prije nekoliko godina javili su se glasovi koji su zastupali ideju da živimo u postpismenom svijetu, u kojem je sposobnost da stvaramo smisao iz pisanih riječi postala nekako redundantna. Ali ta je epizoda za nama: riječi su važnije negoli su ikada bile: plovimo svijetom pomoću riječi i kako svijet *uklizava na web*, moramo pratiti, komunicirati i poimati ono što čitamo. Ljudi koji ne razumiju jedni druge ne mogu razmjenjivati ideje, ne mogu komunicirati, a programi za prevođenje imaju svojih ograničenja.

Najjednostavniji način da se pobrinemo za odgoj pismene djece jest da ih učimo da čitaju i da im pokažemo da je čitanje ugodna aktivnost.

Najjednostavnije: pronađimo knjige u kojima će djeca uživati, dajmo im pristup takvim knjigama i pustimo ih da te knjige čitaju.

Mislim da ne postoji knjiga koja bi bila loša za djecu. Svako toliko postane pomodno, među nekim odraslima, prstom uprijeti na neki podskup dječje književnosti, možda žanr ili autora, pa proglasiti te knjige lošima: djeci treba onemogućiti da čitaju takve knjige. Viđao sam to iznova i iznova. Enid Blytone proglašena je lošom autoricom, a isto tako R. L. Stine i deseci drugih. Stripovi su ocrnjivani jer navodno pridonose nepismenosti.

To je priglupa besmislica. To je snobizam i budalaština. Ne postoje loši pisci za djecu, koje bi djeca voljela i željela čitati i koje bi pronalazila, jer je svako dijete različito. Djeca su u stanju pronaći priče koje im trebaju i unijeti se u priče. Otrcana, izlizana ideja njima nije otrcana i izlizana. To je prvi put da je dijete na nju naišlo. Ne odvrćajte djecu od čitanja samo zato što vam se čini da čitaju krivu knjigu. Fikcija koju ne volite put je do drugih knjiga koje ćete možda preferirati. I nemaju svi isti ukus kao vi.

Dobronamjerni odrasli mogu uništiti djetetovu ljubav prema čitanju: tako što ih spriječe da čitaju ono u čemu uživaju ili tako što im daju vrijedne ali zamorne knjige koje oni sami vole, poput suvremenih inačica viktorijanske literature za „poboljšanje“. Na kraju dobijemo generaciju koja je uvjerena da čitanje nije *cool* ili, još gore, da je neugodno.

Želimo da se naša djeca penju ljestvama čitanja: sva literatura koju uživaju čitati potaknut će ih da se penju, prečku po prečku, prema pismenosti. (Također, nemojte učiniti ono što sam ja, pisac, učinio kad je moja 11-godišnja kćerka bila uvučena u svijet R. L. Stinea, a to je da sam nabavio primjerak »Carrie« Stephena Kinga, rekavši joj pritom - ako ti se sviđaju Stineove knjige, obožavat ćeš »Carrie«! Nakon toga, ostatak svojih tinejdžerskih godina Holly je čitala isključivo bezopasne priče o prerijskim doseljenicima i još uvijek me pogleda poprijeko kadgod se spomene ime Stephena Kinga.)

Drugo, fikcija gradi empatiju. Kada gledate TV ili film, gledate u stvari koje se događaju drugim ljudima. Prozna je fikcija nešto što gradite od 26 slova i šačice interpunkcijskih znakova i vi, sami, koristite se vlastitom maštom kako biste stvorili svijet i ljude u njemu, kako biste pogledali kroz tuđe oči. To vam omogućuje da osjetite stvari, da posjetite mjesta i svjetove koje nikada ne biste upoznali. Učite da u svakome drugome tamo negdje također pronalazite sebe. Postajete netko drugi i kada se vratite vlastitom svijetu, malo ste se promijenili.

Empatija je alat za uključivanje ljudi u grupe. Ona nam omogućava da funkcioniramo kao nešto više i veće, doli puki pojedinci opsjednuti samima sobom.

Također, dok čitate, nalazite da nešto što je od vitalnog značaja za pronalaženje vlastitog puta u svijetu. A to je sljedeće: svijet ne mora biti ovakav, stvari mogu biti drukčije.

2007. bio sam u Kini na prvoj konvenciji znanstvene fantastike i *fantasy* jakoju je partija ikada odobrila, u čitavoj kineskoj povijesti. U jednom trenutku odvuкао sam jednog visokog dužnosnika na stranu i priupitao ga: "Zašto? Dugo vremena niste odobravali SF. Što se promijenilo?"

"Jednostavno je", odgovorio je. "Kinezi briljiraju u izradi stvari ako im drugi ljudi donesu planove. Ali ne inoviraju i ne izumljuju. Ne maštaju."

I tako su Kinezi poslali delegaciju u Sjedinjene Države, u Apple, Microsoft, Google i pitali su te ljude koji izmišljaju budućnost o njima samima. I otkrili su da su svi ti ljudi čitali znanstvenu fantastiku kada su bili dječaci i djevojčice.

Fikcija vam može pokazati različit svijet. Može vas odvesti tamo gdje niste nikada bili. Jednom kada ste posjetili druge svjetove, poput ljudi koji su kušali vilinsko voće, ne možete nikada više biti zadovoljni sa svijetom u kojem ste odrasli. Razočarenje je dobra stvar: razočarani ljudi mogu mijenjati i poboljšavati svoje svjetove, ostaviti iza sebe bolje i promijenjene svjetove.

I kad smo kod te teme, želio bih reći nekoliko riječi o eskapizmu. Slušam kako se tim terminom ljudi nabacuju kao da je riječ o lošoj stvari. Kao da je „eskapistička“ fikcija jeftini opijat kojim se koriste oni zbrkani, oni budalasti i oni zalučeni, i kao da je jedina fikcija koja je vrijedna, i za odrasle i za djecu - mimetička fikcija, i to ona koja zrcali najgore u svijetu u kojem se čitatelj nalazi.

Ako ste zarobljeni u nemogućoj situaciji, na neugodnom mjestu, s ljudima koji vam žele zlo, i ako vam netko ponudi privremeni izlaz, zašto ga ne prihvatiti? Eskapistička je fikcija upravo to: fikcija koja otvara vrata, pokazuje da vani sija sunce, omogućuje vam da otiđete na mjesto na kojem vi vladate situacijom, na kojem se nalazite s ljudima s kojima želite biti (knjige su stvarna mjesta, nemojte u tom griješiti). I, još važnije, tijekom bijega, knjige će vam darovati i znanje o svijetu i vašoj vlastitoj nevolji, pribaviti vam oružje, oklop: stvarne stvari koje možete ponijeti natrag sa sobom, natrag, u zatvor. Vještine i znanja i alate koje možete upotrijebiti da uistinu pobjegnute.

J. R. R. Tolkien nas je podsjetio: jedini ljudi koji govore protiv bijega jesu - tamničari.

Drugi način da uništite djetetovu ljubav spram čitanja jest, naravno, da se pobrinete da nigdje uokolo ne bude nikakvih knjiga. I da im ne osiguraju mjesto na kojem mogu čitati knjige. Ja sam imao sreće. Dok sam rastao, imao sam na raspolaganju izvanrednu lokalnu knjižnicu. Imao sam roditelje koje sam tijekom ljetnih praznika mogao uvjeriti da me, kad idu na posao, usput odbace do knjižnice. U knjižnici su bili knjižničari kojima nije smetao sitan dječak bez pratnje, koji je svako jutro ulazio u dječju knjižnicu i onda sam kopao po kartičnom katalogu, tražeći knjige s duhovima, s magijom ili raketama, tragajući za vampirima ili detektivima ili vješticama i čudima. Dječak koji je, kad je dovršio čitanje sve što ga je zanimalo u dječjoj knjižnici, jednostavno prešao na knjige za odrasle.

Bili su to dobri knjižničari. Voljeli su knjige i voljeli su da se knjige čitaju. Naučili su me kako naručiti knjige iz drugih knjižnica međuknjižničnom posudbom. Nisu imali snobovski stav spram čega što sam čitao. Izgleda da im je bilo drago što je tu i jedan dječak širom otvorenih očiju koji voli čitati. I razgovarali su sa mnom o knjigama koje sam čitao, pronalazili bi mi preostale knjige iz serije, pomagali bi. Tretirali su me kao još jednog čitatelja – ništa više ili manje - što je značilo da su se

odnosili prema meni s poštovanjem. Kao osmogodišnjak nisam bio naviknut da me tretiraju s poštovanjem.

Ali bit knjižnice i jest u slobodi. Slobodi čitanja, slobodi ideja, slobodi komunikacije. Bit je knjižnica u obrazovanju (što nije proces koji završava na dan kada napustimo školu ili fakultet), u zabavi. One rađaju utočišta, one su mjesto pristupa informacijama.

Brine me da danas, u 21. stoljeću, ljudi pogrešno shvaćaju što su knjižnice i koja je njihova svrha. Ako percipirate knjižnicu kao policu s knjigama, ona se može činiti zastarjela i staromodna u svijetu u kojem većina tiskanih knjiga, ali ne i sve, postoji u digitalnom obliku. Ali imati takav stav značilo bi – promašiti iz temelja.

Smatram da je ustvari riječ o prirodi informacija. Informacija ima vrijednost, a prava informacija ima ogromnu vrijednost. Tijekom cijele ljudske povijesti, živjeli smo u vremenu gdje je informacija bila rijetkost, a imati potrebnu informaciju je bilo uvijek važno, i uvijek je nešto vrijedilo: gdje saditi usjeve, gdje naći stvari, mape i povijesti i priče – jer priče bi uvijek poslužile za društvo, a i pri jelu. Informacija je bila vrijedna stvar, a oni koji su ju imali ili koji su ju mogli nabaviti, mogli su tu uslugu i naplatiti.

U posljednjih nekoliko godina prešli smo iz ekonomije rijetkih informacija u ekonomiju koju pokreće informacijsko zasićenje, preobilje. Prema Ericu Schmidtu iz Googlea, trenutno ljudska rasa svaka dva dana stvori onoliko informacija koliko smo ih stvorili od zore civilizacije pa do 2003. godine. Za one koji vole bilježiti rezultate, to je oko 5 egzobajta podataka na dan. Izazov više nije naći rijetku biljku koja raste u pustinji, već naći specifičnu biljku koja raste u džungli. Trebat će nam pomoć u navigaciji - kroz tu informaciju - kako bismo pronašli stvar koja nam uistinu treba.

Knjižnice su mjesta na koja ljudi odlaze po informacije. Knjige su tek vrh informacijskog ledenjaka: one su tamo i knjižnice vam ih mogu pribaviti – slobodno i zakonito. Više nego ikada prije, djeca posuđuju u knjižnicama - i to knjige svih vrsta – i papirne, i digitalne, i audioknjige. Ali knjižnice su isto tako mjesta na kojima ljudi - koji možda nemaju kompjutere, koji možda nisu spojeni na internet - mogu izaći na *web*, bez da pritom išta plate. To je iznimno važno danas kada, primjerice, nalaženje posla, prijava za posao ili ostvarenje olakšica u sve većoj mjeri sele na *web*. Knjižničari ljudima mogu pomoći da navigiraju takvim svijetom.

Ne vjerujem da će se sve knjige preseliti na ekrane ili da bi se takvo što trebalo dogoditi. Kao što mi je jednom ukazao Douglas Adams, više od 20 godina prije negoli se pojavio Kindle, fizička je knjiga kao morski pas. Morski su psi stari: morskih pasa bilo je u oceanima prije dinosaura. A razlog zbog kojeg su morski psi još uvijek tu jest taj što su morski psi bolji u bivanju morskim psima od ikoga drugog. Fizičke su knjige čvrste, teško ih je uništiti, otporne su na kupanje, idu na sunčev pogon, dobro leže u ruci: one su jednostavno dobre u bivanju knjigama i uvijek će za njih biti mjesta. One spadaju u knjižnice, baš kao što su knjižnice već postale mjesta na koja možete ići kako biste došli do e-knjiga, audioknjiga i DVD-a i web-sadržaja. Knjižnica je repozitorij informacija i svakom građaninu omogućuje jednakopravan pristup, što uključuje i informacije o zdravlju i mentalnom zdravlju. Knjižnica je prostor zajednice. Ona je sigurno mjesto, utočište u svijetu. Ona je mjesto u kojem se nalaze knjižničari. Već danas moramo početi zamišljati kako će knjižnice izgledati u budućnosti.

U ovom svijetu teksta i *emaila*, svijetu pisane informacije, pismenost je važnija negoli ikada prije. Mi trebamo čitati i trebamo pisati. Trebaju nam *globalni* građani koji mogu s lakoćom čitati, razumjeti što čitaju, shvaćati nijanse i sami biti shvaćeni.

Knjižnice su, ustvari, dveri u budućnost. Stoga je nesretna okolnost što trenutno svjedočimo kako lokalne vlasti diljem svijeta grabe priliku da zatvore knjižnice. Vide to kao lak način da uštede novac i pritom ne shvaćaju da krađu od budućnosti kako bi platili današnjicu, ne shvaćaju da zatvaraju dveri koje bi trebale ostati otvorene.

Prema nedavnoj studiji koju je provela Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, Engleska je, jedina zemlja u kojoj je najstarija dobna skupina pismenija, uključivši matematičku pismenost, negoli najmlađa dobna grupa, i to nakon što se u obzir uzmu i drugi faktori, kao što su rod, socioekonomska pozadina i vrsta zanimanja.

Drugim riječima, naša djeca i unuci nepismeniji su od nas. Manje su sposobni navigirati svijetom, razumjeti svijet kako bi riješili njegove probleme. Njih je lakše lagati, lakše ih je zavesti i oni će biti manje sposobni promijeniti svijet u kojem se nađu, teže će se zapošljavati. Sve to skupa. A kao zemlja, Engleska će zaostati daleko iza drugih razvijenih nacija jer će joj nedostajati obrazovane radne snage.

Knjige su način na koji komuniciramo s mrtvima. Način na koji učimo lekcije od onih koji više nisu s nama, lekcije na kojima se čovječanstvo izgradilo, napredovalo. To su lekcije koje su učinile da znanje bude kumulativno, a ne nešto što treba učiti iznova i onda opet iznova. Postoje priče koje su starije od mnogih zemalja, priče koje su uvelike nadživjele kulture i zgrade u kojima su po prvi puta ispričane.

Držim da imamo odgovornosti prema budućnosti. Odgovornosti i obveze prema našoj djeci i odraslim osobama koje će ta djeca postati, svijetu u kojem se zateći i nastaniti ga. Svi mi – kao čitatelji, pisci, građani – imamo obveze. Pokušat ću ovdje i formulirati neke od tih obveza.

Vjerujem da svi imamo obvezu čitati iz zadovoljstva, na privatnim i javnim mjestima. Čitamo li iz zadovoljstva i ako nas drugi vide da čitamo, onda učimo i vježbamo maštu. Pokazujemo drugima da je čitanje dobra stvar.

Imamo obvezu podržavati knjižnice. Koristiti se knjižnicama, ohrabrivati druge da se koriste njima, protestirati kad se knjižnice zatvore. Ako ne cijenimo knjižnice, onda ne cijenimo informacije ili kulturu ili mudrost. Utišavamo glasove prošlosti i nanosimo štetu budućnosti.

Imamo obvezu djeci čitati naglas. Čitati im ono u čemu uživaju. Čitati im priče od kojih smo već umorni. Uživljavati se u glasove, sve skupa načiniti zanimljivim i ne prestati čitati djeci samo zato što su i sama naučila čitati. Imamo obvezu koristiti se čitanjem naglas kao vremenom stvaranja spona, kao vremenom kada ne provjeravamo telefone, kada zanemarujemo svijet i njegova ometanja.

Imamo obvezu upotrebljavati jezik. Tjerati sami sebe naprijed: pronaći što riječi znače i kako se njima koristiti, komunicirati jasno, reći što mislimo. Ne smijemo pokušavati zamrzavati jezik ili se pretvarati da je jezik mrtva stvar koja se mora štovati. Jezikom se moramo koristiti kao živom stvari, kao nečim što teče i posuđuje riječi i dozvoljava da se značenja i izgovori tijekom vremena mijenjaju.

Mi pisci, osobito pisci za djecu, ali i svi drugi – imamo obvezu prema našim čitateljima: to je obveza da pišemo istinite riječi, što je naročito važno kada stvaramo priče o ljudima koji ne postoje, na mjestima koja nikad nisu postojala. Imamo obvezu shvatiti da istina nije sadržana u onom što se zbiva, već je istina u onome što nam priopćava tko ustvari jesmo. U konačnici, fikcija je laž koja nam govori istinu. Imamo obvezu ne dosađivati svojim čitateljima, već učiniti da osjete kako moraju nastaviti okretati stranice. Naposljetku, jedan od najboljih lijekova za čitatelja koji oklijeva jest priča koja se ne može prestati čitati. I premda moramo našim čitateljima govoriti istinite stvari, opskrbiti ih oružjima i oklopom te im predati koju god mudrost da smo nazreli tijekom ovog svog kratkog boravka na ovom zelenom svijetu, mi pisci isto tako imamo obvezu ne propovijedati, ne držati lekcije, ne moralizirati, ne natrpavati naše čitatelje kao što odrasle ptice hrane svoje ptiće sažvakanim crvima. Također imamo obvezu nikada, ikada, pod ikakvim okolnostima, ne napisati ništa za djecu što i sami ne bismo htjeli čitati.

Imamo obvezu shvatiti i priznati da kao pisci za djecu obavljam važan posao. Jer ako zabrljamo, ako pišemo dosadne knjige koje djecu odvrćaju od čitanja i od knjiga, onda smo skratili vlastitu budućnost i umanjili budućnost naše djece.

Svi mi, odrasli i djeca, pisci i čitatelji – imao obvezu snatriti. Imamo obvezu zamišljati. Lako je pretvarati se da nitko ne može ništa promijeniti, da se nalazimo u svijetu u kojem je društvo veliko, a pojedinac je manji od svega: atom u zidu, zrno riže u rižištu. Ali istina je da pojedinci mogu promijeniti svijet. Iznova i iznova, pojedinci stvaraju budućnost i čine to tako što zamišljaju da stvari mogu biti drugačije.

Pogledajte oko sebe: zaista to mislim. Zastanite na trenutak i posmotrite sobu u kojoj se nalazite. Ukazat ću na nešto toliko jednostavno da je to vrlo lako zaboraviti. Sve što vidimo, uključujući zidove, u nekom je trenutku bilo zamišljeno. Netko je odlučio da je lakše sjediti na stolici negoli na zemlji, pa je zamislio stolicu. Netko je zamislio način koji nam omogućuje da se sretnemo tu, u Londonu, da svi skupa popričamo, a da pritom ne prokisnemo. Ova soba i sve stvari u njoj, i sve druge stvari u ovoj zgradi, ovom gradu, postoje zato što su ljudi zamišljali stvari, iznova i iznova i iznova.

Imamo obvezu svojim političarima kazati što želimo. Imamo obvezu da – bez obzira na stranačku pripadnost - glasamo protiv političara koji ne razumiju vrijednost čitanja u stvaranju valjanih građana, protiv političara koji ne žele djelovati u smjeru očuvanja i zaštite znanja te ohrabrivati pismenost. To nije stvar stranačke politike. To je stvar zajedničke ljudskosti.

Alberta Einsteina jednom su pitali kako djecu možemo učiniti inteligentnima. Njegov je odgovor bio istovremeno jednostavan i mudar: „Ako želite da vam djeca budu inteligentna“, rekao je, „čitajte im bajke. Ako želite da budu još inteligentnija, čitajte im još više bajki.“ On je shvaćao vrijednost čitanja i maštanja. Nadam se da našoj djeci možemo pružiti svijet u kojem će čitati i u kojem će im se čitati, svijet u kojem će maštati i razumjeti.

Neil Gaiman, predavanje objavljeno u Guardianu, 2013.

Spektakularna propast ključnog projekta Ministarstva kulture

Tresla se brda, rodio se miš, odnosno, niš', barem za sada. Ta kolokvijalna fraza nažalost najbolje opisuje trenutačnu situaciju u kojoj se nalazi dugo najavljivana i hvaljena Nacionalna strategija poticanja čitanja. Naime, očekivalo se da taj prevažni dokument dobije prioritet i konačno bude usvojen, no to se ni danas, tri godine nakon prve inicijative nije dogodilo. Zbog toga se čini da je njegova sudbina prilično neizvjesna, jer ishod parlamentarnih izbora i dobro poznata brzina i efikasnost hrvatske državne administracije mogu usporiti, pa čak i zakočiti cijelu priču.

Nacionalna strategija poticanja čitanja bila je predstavljana u javnosti kao jedna od glavnih perjanica Ministarstva kulture kojom se željelo udariti po sramotnoj nekulturi čitanja Hrvata. Zbog toga je inicijativa za osnivanje međusektorskog Povjerenstva za poticanje čitanje pri Ministarstvu kulture, u kojem su sjedili stručnjaci i mudre glave iz branše, dočekana s oduševljenjem i nadom da će buduća Strategija doista potaknuti hrvatske građane na čitanje i promovirati čitanje, pa posredno i znanje, kao temeljne vrijednosti društva.

No što se dogodilo? Strategija je konačno završena, također i odličan Akcijski plan, uoči ljeta je provedeno i internetsko savjetovanje sa zainteresiranom javnošću, a radna je skupina usvojila, kako nam kažu u Ministarstvu kulture, 'neke od zaprimljenih prijedloga i ugradila ih u Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja'.

Što je pokazalo internetsko savjetovanje sa zainteresiranom javnošću, provedeno u svibnju? Svoje primjedbe i prijedloge poslalo je 25 diskutanata, uglavnom knjižničara i profesora informacijskih znanosti, a nije se odazvao niti jedan književnik ili književni kritičar, valda zato jer su njihovi predstavnici bili uključeni u rad šarolikog Povjerenstva. Bez obzira na to, ta činjenica ukazuje na iznenađujuću dozu nezainteresiranosti za Strategiju u književnim krugovima, možda čak na generalnu apatičnost nacije kojoj je, čini se, svejedno hoće li se neka strategija, ma kako ona bila važna, usvojiti ili ne.

Među pristiglim kritikama i prijedlozima ističe se primjedba Natalije Grgorinić i Ognjena Rađena, voditelja projekta Knjižnice i književnog svratišta ZVONA i NARI iz Udruge za proizvodnju kulture iz Ližnjana koji su primijetili da Strategija ne postavlja pitanje zašto čitati, niti nudi odgovor na pitanje kako kod nečitatelja stvoriti motivaciju za čitanje. Po njihovu mišljenju, potrebno je oblikovati nove čitatelje koji neće biti tek potrošači već aktivni sudionici u književnoj razmjeni.

Dvojac je također primijetio da je u Strategiji potpuno zanemaren potencijal rabljenih knjiga te onih u skladištima knjižnica. Stoga su predložili odličnu ideju da se maksimalno olakša pokretanje i vođenje antikvarijata te pojednostavni njihovo poslovanje, i da se osmisli model osnivanja i vođenja tzv. mikro knjižnica pri udrugama, općinama, javnim ili privatnim subjektima čime bi i knjige iz skladišta postale dostupne.

Zaključili su da je Strategija zanemarila vezu između pisanja i čitanja pa su zbog toga predložili uvođenje kreativnog pisanja u osnovne i srednje škole kao izbornog predmeta koji bi mogli voditi pisci profesionalci. Iz toga bi po njihovu mišljenju mogao izrasti i studij kreativnog pisanja što je doista svježa ideja.

Snježana Dimzov s projekta Boys reading, koji se provodi u suradnji s Filozofskim fakultetom iz Splita, upozorila je da se Strategija ne dotiče pitanja razvijanja čitalačke kompetencije kod dječaka adolescentske dobi koji su potencijalno rizična skupina.

Zanimljiv je bio i prijedlog Krešimira Kalmara i Berislava Bilandžića koji su ukazali na postojanje tzv. generacije Y odnosno digitalnih urođenika kojima se tokom mahnitog igranja videoigara povećava razina dopamina i glutamata u mozgu što dovodi do velike ugone, a samim time do moguće ovisnosti o interaktivnim medijima. Istaknuli su da su pripadnici generacije Y sposobni vrlo brzo usvojiti znanja interaktivnom metodom, no čitanje lektire nije im dovoljno atraktivno, čak im je odbojno, pa su predložili organiziranje radionica brzog čitanja i učenja, tzv. *power reading* kojim se pročita do jedne stranice teksta u minuti, tako da se može pročitati knjiga od 150 stranica za 30 minuta s potpunim razumijevanjem. Po njihovu mišljenju, time se može podići razina zainteresiranosti za čitanje kod te grupe.

I taman kad se mislilo da će taj Prijedlog Nacionalne strategije poticanja čitanja krenuti u proceduru usvajanja, u srpnju je poslan na adrese čak deset nadležnih tijela državne uprave na mišljenje (MVEP, MZOS, Ministarstva socijalne politike i mladih, Ministarstva zdravlja, Ministarstva poduzetništva i obrta, Agencije za odgoj i obrazovanje, Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, HGK,

NSK i Ureda za zakonodavstvo) koji su trebali amenovati dokument i eventualno predložiti još neke nadopune.

Istina, pravilno se shvatilo da nečitanje, a time i neobrazovanje i neznanje nije izdvojeni problem i da se može iskorijeniti jedino žestokim frontalnim napadom, sa svim odgovornim službama, od gospodarstva do pedijatrijskih ambulanti. No to dopisivanje, predlaganje, razmišljanje i usuglašavanje vuklo se mjesecima, tako da je sve trajalo nepotrebno i besmisleno predugo. Rezultat? Birokracija živi, a Strategija je poput bijelog mede u hibernaciji.

Zašto je čitanje važno? Novija istraživanja pokazuju da čitanje, između ostaloga, čitanje trenira naš mozak, pomlađuje ga, pobjeđuje stres, proširuje vokabular, poboljšava empatiju i podiže samopouzdanje. Također, ljudi koji su u ranoj mladosti puno čitali, kasnije se češće nalaze na upravljačkim pozicijama.

Zbog toga bi ova Strategija, odnosno, Akcijski plan, trebala potaknuti društvo da se ozbiljno i sustavno baci na iskorjenjivanje kulture nečitanja i na radikalnu promjenu čitalačkih navika kako bi Hrvatska dugoročno ipak postala društvo znanja.

Zbog toga treba pitanje usvajanja Strategije ponovno gurnuti u prvi plan, pogotovo zato što je u četvrtak u Novom Vinodolskom otvoren Mjesec hrvatske knjige, kada je između ostaloga obilježena 170. obljetnica Narodne knjižnice i čitaonice Novi Vinodolski. Također se treba zapitati da li je aktualni ministar kulture učinio išta po tom pitanju, ili on mirne savjesti prihvaća podatke iz šokantnog istraživanja GFK iz 2014. po kojima 47 posto hrvatskih građana starijih od 15 godina u posljednjih godinu dana nije pročitao ni jednu jedinu knjigu.

Dio krivice za takvo stanje snose roditelji, odgajatelji i nastavnici koji nedovoljno potiču djecu na čitanje, a tu su i nezanimljivi nastavni programi i neatraktivni naslovi u lektiri koji odbijaju učenike od knjiga. Svemu pridonosi i jadan položaj izdavaštva, loše funkcioniranje distribucijske i knjižarske mreže te nedovoljna financijska potpora piscima i njihova nedovoljna vidljivost u javnosti. Uza sve to, kulturi nečitanja pridonijela je i nerazvijena ekonomska, legislativna, tehnička i kadrovska infrastruktura i nedostatna podrška za e-knjigu, uz srozavanje opće pismenosti i znanja.

Nije naodmet tražiti i očitovanje Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta zbog toga što ljudi od knjige – izdavači i pisci - tvrde da je uzrok našoj čitalačkoj nekulturi u totalno urušenom hrvatskom obrazovnom sustavu koji ne potiče čitanje, ali proizvodi kao na traci ljude s diplomom koji – ne čitaju. I konačno trebamo dobiti odgovor promovira li Vlada promovira čitanje i knjigu kao prioritetnu smjernicu društva?

Preneseno: t-portal, autor Nina Ožegović

Knjige, časopisi

Josip Stipanov: Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj

Josip Stipanov, dugogodišnjeg ravnatelja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, završio je svoj višedesetljetni projekt, rukopis u kojem znalački progovara o knjižničarstvu u Hrvatskoj, i to od početaka, dakle, od davnina pa sve do naših dana. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj iznimno je važna knjiga, koja na jednom mjestu sabire sve obavijesti o kolekcioniranju knjiga, najstarijoj kulturnoj djelatnosti, vitalnoj već pet tisuća godina.

Ova je povijest hrvatskih knjižnica i hrvatskoga knjižničarstva u prvom redu potpun (od prvih početaka pa sve do danas), cjelovit (sve vrste knjižnica: nacionalna, sveučilišne/visokoškolske, znanstvene, specijalne, stručne, osnovnoškolske i srednjoškolske, privatne) i u određenom smislu višestran (gotovo svi oblici njihova djelovanja) prikaz njihove povijesti, uključujući i bitne odrednice hrvatskoga knjižničarstva kao struke i kao djelatnosti. Posrijedi je svojevrsan povijesno-društveni pregledan mozaik hrvatskih knjižnica kojem su podloga dosadašnji pisani prilozi iz povijesti hrvatskih knjižnica i hrvatskoga knjižničarstva.

Upisivanje različitih kombinacija pojmova "knjižnica", "povijest", "Hrvatska", "knjižničarstvo" u kataloge domaćih knjižnica do nedavno je pružalo ograničen skup rezultata te obično upućivalo

na monografije pojedinih knjižnica od Varaždina do Zadra. Ipak, ne i ono što ste vjerojatno tražili i željeli – cjelovito djelo o povijesti knjižnica u Hrvatskoj. Sada se je i to promijenilo te potraga neće završiti frustracijom – nastala je 2015. godine “Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj”, a njen je autor Josip Stipanov.

Stipanov je jedna od najznačajnijih ličnosti uopće za formiranje i trenutno stanje dobrog dijela hrvatskog knjižničarskog sustava, posebno za ulogu i snagu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu čiji je bio dugogodišnji ravnatelj i jedan od članova tima projekta nove zgrade. Kao takav, pokazao se je čovjekom dovoljno širokog pogleda, znanja, pristupa izvorima i iskustva ne li u mirovini pristupio ovakvom zahvatu. Pročitavši knjigu “Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj” postat će vam jasnije i zašto je poprilično nezahvalno kao pojedinac preuzeti u ruke jedan takav posao.

Za ilustraciju razvoja knjižnica u Hrvatskoj poslužit ćemo se prometnom metaforom jer je to jedno doista neobično putovanje - dolazak do današnjeg stanja vijugava je cesta na trenutke istrošenog asfalta s velikim brojem oštih zavoja, opasnih raskršća bez semafora, neoznačenih pješačkih prijelaza i bez izgrađenih prijelaza za životinje iako prolazi kroz gustu šumu punu divljači. Vidjet ćemo stoga kako su hrvatske knjižnice rezultat evolucije iz samostanskih i privatnih zbirki bogatih građana u prosvjetiteljske inicijative vođene parolom dostupnosti knjige svima, pa do XIX. i XX. stoljeća prožetog kompleksnim političkim i ideološkim mrežama koje su utjecale na sve pore života kulture pa tako i knjižnice. Pokazuje se da iza svake hrvatske knjižnice leži kompleksna priča te lanac uzroka i posljedica - obično je riječ o skromnom početku potaknutom od strane zainteresiranih uglednijih ili bogatijih stanovnika ne bi li desetljećima kasnije, u drugoj polovici XX. stoljeća, došli u sferu prave javne usluge, profesionalizacije, borbe za budžet, fond, ljude i prostor.

Cijelo to vijugavo i nesigurno putovanje Stipanov je uspio pretvoriti u preglednu liniju. Pristup obradi povijesti je linearno kronološki te započinjemo s rimskim vremenom i spekulacijama o Dioklecijanovoj knjižnici ne bi li došli do novog svijeta obilježenog izgradnjom novih i pravih knjižničnih zgrada te informatizacije. Geografski gledano pokrivena je, bar pojedinim fragmentima, cijela Hrvatska što je naravno i najveći izazov ovakvih sinteza ograničenih prostorom – kako svih uključiti dovoljno, nikoga previše, a da rad ostane relevantan i informativan. Stipanov je stvorio relativno uravnotežen i pregledan uradak od 352 stranice, obilježen konciznim pristupom činjenicama, s naglaskom na kronološkom slaganju faktografije te kada bi jednom riječju morali izraziti mišljenje o knjizi rekli bi – korektno. Svi budući istraživači imaju sada još bolju polazišnu točku i drugačiji zadatak od Stipanova – dok je njegov u velikoj mjeri bio sažeti i ujediniti povijest različitih hrvatskih knjižnica te prepoznati zajedničke trendove i procese, njihov će biti nadvladati, nadopuniti i novim paradigmama i istraživačkim pristupima oplemeniti njegov rad.

Takvu buduću povijest knjižnica u Hrvatskoj vidimo kao djelo od više svezaka, nastalo kao timski rad istraživačke ekipe složene od autora različitih profila – knjižničara, povjesničara knjige, čitanja, društva, dokolice/slobodnog vremena, zabave, medija (...), sociologa, demografa, ekonomista, kulturologa, filozofa socijalne epistemologije, urbanista/arhitekata, informacijskih tehnoloških stručnjaka, teoretičara dizajna, društvenih aktivista... Bit ćemo tada još malo bliži duhu Matoševe izjave koja i krase poledinu knjige: *Kultura jedne zemlje može se mjeriti brojem njezinih knjižnica, knjiga i čitača.*

I brojem ispisanih povijesti knjižnica, dodali bismo.

Preneseno: Gradska knjižnica Rijeka, autor Kristian Benić

Amerikanci i Britanci poludjeli za bojankama za odrasle

Na vrhu Amazonove top ljestvice najprodavanijih knjiga u Americi trenutačno se nalazi bojanka za odrasle škotske ilustratorice Johanne Basford 'Tajni vrt', bojanka Johanne Basford s raskošnim crtežima flore i faune do danas je prodana u 1,4 milijuna primjeraka širom svijeta, a nedavno izdani nastavak 'Začarana šuma' već bilježi 226 tisuća prodanih primjeraka.

Takvom fenomenalnom uspjehu nisu se nadali ni izdavači, a zasluge za to djelomično pripadaju i američkoj glumici i glazbenici Zooey Deschanel, koja je link o knjizi podijelila svojim obožavateljima na Facebooku, i južnokorejskoj pop zvijezdi Kim Ki-Bumu, koji je svojih 1,6 milijuna obožavatelja obavijestio slikom na Instagramu.

No nisu samo Amerikanci ludi za bojankama za odrasle. Na Amazonovoj top ljestvici najprodavanijih knjiga u Britaniji četvrto mjesto zauzima bojanka 'Art terapija' Richarda Merritta, bojanka 'Kraljevstvo životinja' Millie Marotta na sedmom je mjestu, a na devetom bojanka koja traži i nešto razmišljanja. Naslovi Johanne Basford na drugom su i osmom mjestu, što znači da polovicu Amazonove top ljestvice 10 najprodavanijih knjiga u Velikoj Britaniji čine bojanke za odrasle.

Ludilo oko bojanke za odrasle uzrokovano je njihovom opuštajućem djelovanju, smatra Ana McLaughlin, voditeljica promidžbe i marketinga nezavisnog britanskog izdavača Michaela O'Mara, koji su do danas prodali 340 tisuća primjeraka bojanke.

'Naše prvo izdanje 'Kreativno bojenje za odrasle' iz 2012. zabilježilo je znatnu prodaju i u ponovljenom lanijskom izdanju, ali pravi uzlet prodaje zabilježili smo u lipnju s bojanom 'Art terapija'. Antistresna bojanke omogućila je ljudima da uživaju u nečemu što se smatralo potpuno djetinjastim' rekla je McLaughlin.

'Mislim da je stvarno opuštajuće isključiti se i učiniti nešto analogno', kaže Johanna Basford i objašnjava da mnogim ljudima prazan list izgleda zastrašujuće dok s bojanke samo trebate upotrijebiti boju. Osim opuštajućeg faktora, kaže da veliku ulogu za uspjeh bojanke za odrasle igra i nostalgija, a mnogi su priznali kako tajno boje svoje bojanke kad im djeca odu u krevet.

'Sada je to postalo društveno prihvatljivo, kategorija za sebe. To su sad knjige i za odrasle', kaže Basford.

Preneseno: t-portal, autor V.I.

Zanimljivosti

„Bijeli Božić“ - priča o jednoj američkoj pjesmi

„Bijeli Božić: Priča o jednoj američkoj pjesmi“ - naslov je nedavno objavljene knjige o najuspješnijim američkim pjesama svih vremena, „White Christmas“, Irvinga Berlina (na slici lijevo). Snimljena je, podsjeća autor knjige Jody Rosen, čak i na ovim jezicima – holandskom, jidišu, japanskom i – swahiliju! Njenu je prodaju, od 125 milijuna primjeraka u svijetu, nadmašila samo jedna druga – ne neka Beatlesa ili Elvisa Presleyja ili Franka Sinatre nego - „Candle in the Wind“, Eltona Johna, ona njegova verzija iz 1997., princezi Diani posvećena.

Pjevači koji su Berlinovu snimili, suviše su brojni, ali među njima su i Beach Boys i Bob Dylan i Bob Marley. Toliko o njenoj popularnosti i rasprostranjenosti. Prema Rosenu, još i ovo - „pjesma je to kao 'čista ploča' na kojoj Amerika uvijek i iznova izražava ono što misli i osjeća, za rasu, vjeru i za nacionalni identitet.

„U romanu *Operacija Shylock*“, podsjeća Rosen, „književnik Philip Roth koristi pjesmu White Christmas kao simbol židovskog genija. I sugerira da ima u njoj nečeg subverzivnoga, nešto što je od svetog blagdana učinilo obični festival snijega. Jedan od Rothovih likova i kaže: „Od vjere je obični kič, *schlok* napravila. Ali lijepo! Lijepo! Tako lijepo da goyim ni ne zna što ga je snašlo...“ U romanu *Majka noć* Kurta Vonneguta,“ piše Rosen, „White Christmas“ je stalni podsjetnik drugog svjetskog rata. Američka je vojska Berlinovu pjesmu i u ratu u Vijetnamu koristila, bila je dogovoreni znak za evakuaciju Saigona. Radio-poruka je glasila: „temperatura u Saigonu 40 i u porastu,“ sa skladbom 'White Christmas' odmah u nastavku.“

Pjesma je debitirala u zanemarivom filmu *Holiday Inn*, 1942. Berlin ju je napisao četiri godine ranije. I točno je, Irving Berlin će i sam priznati kasnije, da je pjesmu napisao kako bi se lažnom duhu blagdana malo narugao. „Sanjam o Božiću bijelom, itd...“ - nisu bile riječi one njegove prve verzije. One su ovako glasile: „Ljuljaju palme i stabla naranči svoje grane./ Beverly Hills, Los Angeles, ne zna za bijeli Božić. Sunce u njemu vječno sja i trava je ovdje uvijek zelena./ Ali danas je dvadeset i četvrti prosinca/ I mene srce vuče put sjevera.“

Kad je pjesmu napisao, 1938., Irving Berlin je već bio natrag u New Yorku, nakon pet, za njega očito predugih godina provedenih u Hollywoodu; satiričnom se pjesmom htio narugati holivudskoj umjetnoj božićnoj atmosferi, američkoj blagdanskoj sentimentalnosti. No, već u filmskoj verziji pjesme, originalni

su stihovi bili zamijenjeni onima po kojima pjesmu i znamo: "Sanjam o Božiću bijelom, kakve sam nekada znao, baš takvom; Vrh božićnog drvca blista, djeca osluškuju zvon praporaca... Sa svakom koju pišem, čestitkom, sanjam o Božiću bijelom...."

"Sentimentalna, melankolična, tužna pjesma..." - piše Jody Rosen. Pjevač, u jednom vremenu i na jednom mjestu, čezne za drugim vremenom, drugim mjestom, sanja o jednome koje, možda, nikada nije ni postojalo. Irving Berlin, Židov iz Sibira, pjeva o Božiću jedne njemu tuđe, strane zemlje i njene prošlosti, ne svoje.

Kad je Berlin pjesmu napisao, potkraj tridesetih godina, Ameriku je zahvatila bila nostalgija za njenom ruralnom prošlošću. Filmski je hit tada bila priča iz američkog građanskog rata, o Jugu koji nije više postojao – "Prohujalo s vihorom." Glavni musical bio je *Čarobnjak iz Oza*, priča o djevojčici iz Kansasa koja se kući svojoj želi vratiti. Knjiga godine 1940., bila je *Plodovi gnjeva*, Steinbeckova vizija agrarne utopije.

U interpretaciji Binga Crosbyja – njegov glas i Berlinova pjesma bili su savršena kombinacija - Amerika je pjesmu prvi puta čula godinu dana nakon Pearl Harboura. Ona je odmah postala nacionalnom himnom američkih vojnika. Za one koji znojili su se negdje na Guadalacanal ili smrznuti, ukopani čekali negdje u belgijskom blatu, ona je bila gotovo sastavni dio njihove opreme, baš kao vojnički obroci ili granate.

Kad ju je napisao, Irving Berlin ni sanjao nije da će pjesma potrajati. Njenim uspjehom bili su iznenađeni svi, uključujući autora. Hitove je Berlin već bio pisao godinama – "Alexander's Ragtime Band" datira iz 1911.!, a i čitavih 35 godina kasnije, bit će dovoljno talentiran i plodan da za Broadway napiše musical "Annie Get Your Gun."

Između ta dva, napisao je Berlin još stotine drugih hitova, ali da nije niti jedan drugi napisao, već bi i od ovoga živjeti mogao. "Najbolja pjesma koju je ikad itko napisao," govorio je za nju sam Berlin. Ali uvijek i tvrdio da je bila više rezultat sreće nego njegove nadarenosti!

No, nadaren je Irving Berlin bio i zajedno s Coleom Porterom, Georgeom Gershwinom, Jeromeom Kernom.... činio "zlatnu" Tin Pan Alley generaciju.

U prošlosti je bilo učinjeno već više pokušaja da se objasni fenomenalan uspjeh Berlinovog "Bijelog Božića." Najnoviji, Jodyja Rosena, autora knjige "Bijeli Božić: Priča o jednoj američkoj pjesmi", fascinantna je priča o stvaranju omiljenog američkog božićnog napjeva, priča i o kulturnoj povijesti zemlje koja ga je prigrlila.

Vječna pjesma s odjecima nekih od najdubljih tema američke kulture: čežnjom za mitskom novoengleskom povijesti, čežnjom za toplinom doma i ognjišta, vjera u "radosti i svijetla" Božića. Pjesma je to i iz onog "zlatnog razdoblja" američke popularne pjesme, "zlatnog razdoblja" Hollywooda, simbol vrijednosti i težnji generacije drugog svjetskog rata i saga o židovsko-američkoj asimilaciji. Govoreći jednom općenito o svojim skladbama napisanim za razdoblja drugog svjetskog rata, Irving Berlin je možda najbolje objasnio uspjeh svog "Bijelog Božića," kad je rekao: "Povijest je ta koja pjesme stvara."

Preneseno: Voice of America

*Svim čitateljima i članovima HIDA želimo
Sretan Božić i Novu 2016. godinu!*

Božić

*U svakom je Božiću mladost i spomen koji ne blijedi
I velika Mudrost svijeta koja se danas rodi,
I misao koja više od prolaznosti vrijedi,
I staza istine moćne koja u vječnost vodi.*

*U svakom je Božiću radost i predznak buduće zore,
U svakom se nanovo rađa u štalici poput roba
Onaj koji je nekad stišao burno more
I koji je Lazara mrtvog uskrsnuo iz groba.*

August Đarmati

Crkva sv. Blaža, Vojta Braniš: Prve hrvatske božićne jaslice

Poštanski sandučić za komentare i prijedloge čitatelja

Poštovani čitatelji,

e-mail adresa uredništva: ivo.tokic@ina.hr

Želimo čuti što mislite o našem glasilu, vaše prijedloge čega bi trebalo biti više, a čega manje, kako bi nam pomogli da budemo korisniji.

Uredništvo

HID-Drobilica

Glavni urednik : mr.sc. Ivo Tokić, e-mail: ivo.tokic@ina.hr

Članovi uredništva: dr.sc. Živana Heđbeli, Marina Mayer, dr.sc. Daniela Sraga, mr.sc. Irena Pilaš
HID

Knjižnica IRB, Bijenička 54, 10000 Zagreb, Hrvatska
Tel.: +385 1 3722 643; faks: +385 1 3722 630 <http://www.hidd.hr>

Matični broj: 0513814

Žiro račun: 2340009-110007285